NEFINANSIJSKO IZVEŠTAVANJE U TEKSTILNOJ INDUSTRIJI

Kosana Vićentijević^{1*}

¹ Visoka poslovna škola strukovnih studija Valjevo, Vuka Karadžića 3a, Valjevo

* e-mail: kosana.vicentijevic@vipos.edu.rs

Stručni rad

UDC: 658:005.5

doi:10.5937/tekstind1902050V

Apstrakt: U radu se obrađuje regulativa u EU i Republici Srbiji iz oblasti nefinansijskog izveštavanja. Predmet istraživanja je nefinansijsko izveštavanje u poslovanju „Eminent d.o.o. za proizvodnju i promet, Subotica“, kao učesnika tekstilne industrije u Republici Srbiji. Izradom i obelodanjivanjem nefinansijskih izveštaja učesnici u tekstilnoj industriji povećavaju transparentnost i uporedivost svojih finansijskih performansi. Preporučuje se primena nefinansijskog izveštavanja u oblasti tekstilne industrije i za one učesnike koji nisu prema regulatornim okvirima obavezni, u cilju povećanja njihove dodatne vrednosti i mogućnosti da posluju sa kompanijama koje su obavezne da obelodanjuju nefinansijske izveštaje. Glavna hipoteza sa početka rada je potvrđena i predložene su nove mogućnosti za dalja istraživanja u pogledu nefinansijskog izveštavanja za učesnike u tekstilnoj industriji.

Ključne reči: tekstilna industrija, nefinansijsko izveštavanje, Direktiva EU

NON-FINANCIAL REPORTING IN THE TEXTILE INDUSTRY

Abstract: The paper deals with regulations in the EU and the Republic of Serbia in the field of non-financial reporting. The subject of research is non-financial reporting in the business „Eminent doo“. for production and trade, Subotica „ as participants in the textile industry in the Republic of Serbia. By creating and disclosing non-financial reports, participants in the textile industry increase the transparency and comparability of their financial performances. It is recommended that nonfinancial reporting in the textile industry is applied and for non-regulatory actors mandatory in order to increase their added value and the ability to deal with companies that are obliged to disclose non-financial reports. The main hypothesis from the beginning of work has been confirmed and new possibilities for further research regarding non-financial reporting for participants in the textile industry are proposed.

Key words: textile industry, non-financial reporting, EU Directive.

1. UVOD

Nefinansijski izveštaj privredni subjekti mogu obelodaniti na dva načina: uz godišnje finansijske izveštaje, ali kao poseban dokument (koji je jasno naznačen, kako bi se razlikovao od finansijskih izveštaja) ili u potpunosti samostalno.

U ovom radu se daje poseban naglasak na nefinansijsko izveštavanje u tekstilnoj industriji. Da bi razumeli potrebu nefinansijskog izveštavanja u radu se obrađuje privredno društvo „Eminent d.o.o. za proizvodnju i promet, Subotica“. Ovo privredno društvo je izabrano jer je po veličini srednje pravno lice i obveznike je revizije finansijskih izveštaja. Ključno za transparentnost ekonomske evaluacije i osnovni stub nefinan-

sijskog izveštavanja u tekstilnoj industriji jeste sagledavanje glavnih nefinansijskih karakteristika njenih učesnika.

Glavna hipoteza u ovom radu je da nefinansijsko izveštavanje može da pruži dodatnu vrednost privrednim subjektima koji su učesnici u tekstilnoj industriji.

Sve veći broj privrednih subjekata želi da svoje poslovanje učini održivim. Jedno od sredstava koja to potpomažu je i nefinansijsko izveštavanje. Metodologiju za integrisano izveštavanje daje *International Integrated Reporting Concil – IIRC* [1]. Integrisani izveštaj treba da bude sastavljen u skladu sa internacionalnim okvirom *The international IR framework* koji je objavio *International Integrated Reporting Council IIRC*

[2]. Integrirano izveštavanje je prihvaćeno u velikim kompanijama i bez obavezujuće regulative. U nekim zemljama EU integrirano izveštavanje je regulisano nacionalnom regulativom.

Poslovanje u tekstilnoj industriji se odvija kroz finansijske i nefinansijske procese. Ovi procesi su usmereni ka ostvarivanju njihovih ciljeva, zahtevima i očekivanjima eksternih korisnika i zainteresovanih strana.

Koncept održivog razvoja koji uključuje zaštitu životne sredine, kao i ekonomski i društveni razvoj, izgleda kao pravi način za dalji razvoj i budućnost privrede jedne zemlje [3]. Svaki učesnik u tekstilnoj industriji može doprineti postizanju boljih rezultata ukoliko je razmotro činjenice o suočavanju ne samo sa konkurencijom iz svog okruženja, već i sa konkurencijom drugih nacionalnih privreda [4].

Umesto pogleda unazad (finansijsko izveštavanje za određeni period, i na određeni dan), integrirano izveštavanje se fokusira na budućnost (ciljeve), briše granice između finansijskih i nefinansijskih informacija o poslovanju i pruža sveobuhvatnu sliku o mogućnostima stvaranja vrednosti na duži rok. Sastoji se od kombinovanja (integracije) podataka o finansijskim i nefinansijskim rezultatima poslovanja.

2. PRAVNI ASPEKTI NEFINANSIJSKOG IZVEŠTAVANJA

Nefinansijsko izveštavanje se bavi navođenjem kvalitativnih i kvantitativnih informacija primarno iz oblasti informacija o društvenoj odgovornosti privrednog subjekta, o njegovom održivom razvoju, o korporativnom upravljanju i o uticaju privrednog subjekta na zaštitu životne sredine i društvo. Informacije o društvenoj odgovornosti, izveštaj o održivom razvoju, integrirano, holističko i unapređeno izveštavanje, izveštaj o pruženim uslugama i ostvarenjima, kao i izveštaj o korporativnom upravljanju i uticaju na životnu sredinu i društvo (*environmental, social, and governance reporting - ESG*) [5], doprinose ekonomskom rastu i prepoznavanju poslovnih prilika u okviru fiducijarne odgovornosti privrednog subjekta. Nefinansijsko izveštavanje omogućava privrednim subjektima da mere, razumeju i saopštavaju svoje ekonomske, ekološke, društvene i upravljačke performanse, da budu transparentnije o rizicima i mogućnostima s kojima se suočavaju i da doprinese efikasnijem upravljanju [6].

EU usvajanjem Direktive 2014/95/EU o objavljivanju nefinansijskih informacija od strane pojedinih velikih privrednih subjekata i grupa dopunjuje prethodnu Direktivu 2013/34/EU. Ova direktiva je u EU obavezna od 01.01.2017. godine za privredne subjekte

od javnog interesa koji imaju više od 500 zaposlenih radnika. Ukoliko privredni subjekt koji je obveznik Direktive 2014/95/EU ima dobavljača koji nije obveznik Direktive za nefinansijsko izveštavanje, dobavljač je u obavezi da sastavlja nefinansijske izveštaje za svoje poslovanje. U skladu sa čl. 1. Direktive 2014/95/EU pod nefinansijskim informacijama se podrazumevaju informacije o uticaju privrednog subjekta na: ekološka pitanja, socijalna i kadrovska pitanja, i pitanja u vezi sa poštovanjem ljudskih prava, borbu protiv korupcije i podmićivanja. Prema članu 19a. Direktive 2014/95/EU, od privrednog subjekta/grupe se zahteva da ako ne primenjuje neku od mera iz člana 1. Direktive u nefinansijskom izveštaju, treba da navede jasno i razumno objašnjenje zašto ih ne sprovodi [7].

Direktivom 2014/95/EU nije propisana metodologija za sastavljanje nefinansijskih izveštaja za privredne subjekte obveznike, već se mogu osloniti na primenu sledećih regulatornih propisa: nacionalnu regulativu, smernice *The EU Eco-Management and Audit Scheme (EMAS)*, *GRI* smernice za izveštavanje, *OECD* smernice, *UNGC*, *UNGP* za poslovanje i ljudska prava, *ISO 26000*, *ILP Tripartitnu Deklaraciju*.

Tačkom 16. Direktive 2014/95/EU regulisana je revizija nefinansijskih izveštaja, prema kojoj bi ovlašćeni revizori i revizorska društva trebalo da provere da li je podnet nefinansijski izveštaj ili poseban nefinansijski izveštaj za tražene mere.

Nefinansijsko izveštavanje kao opis teže merljivih, značajnih aktivnosti u privrednom subjektu, jednim delom prati i bliže opisuje pojedine preduzete aktivnosti na umanjevanju rizika po pojedinim poslovnim funkcijama (segmentima). Jedan od oblika nefinansijskih rizika privrednih subjekata je reputacioni rizik, na koji posebno treba obratiti pažnju u oblasti prevencije i posledica ukoliko se zanemari njegovo praćenje kroz nefinansijsko izveštavanje [8].

U Republici Srbiji obaveza sastavljanja i objavljivanja izveštaja o poslovanju za javna društva propisana je: Zakonom o računovodstvu (Član 9) [9], Zakonom o tržištu kapitala (Član 50) [10], Pravilnikom o sadržini, formi i načinu objavljivanja godišnjih, polugodišnjih i kvartalnih izveštaja javnih društava [11], Zakonom o privrednim društvima (Član 368) [12]. Zakon o reviziji [13], ne predviđa obavezu provere ovih godišnjih izveštaja o poslovanju javnih društava.

Godišnji finansijski izveštaji u Republici Srbiji se sastavljaju na osnovu zakonske, profesionalne i interne regulative privrednih subjekata. Zakonska i profesionalna regulative ne nalažu privrednim subjektima sastavljanje nefinansijskih izveštaja. Interna regulativa bi mogla da propiše sastavljanje nefinansijskih

izveštaja privrednog subjekta. Na ovaj način bi set finansijskih informacija bio potpuniji i jasniji, ako bi privredni subjekti sastavljali nefinansijske izveštaje. Ne postoji regulativa koja je obavezujuća, ali nema regulative koja ne dozvoljava sastavljanje nefinansijskih izveštaja privrednim subjektima u Republici Srbiji. Nefinansijsko izveštavanje ne može zameniti finansijsko izveštavanje ali zajedno čine kvalitetnu celinu integralnog izveštavanja privrednih subjekata.

3. NEFINANSIJSKO IZVEŠTAVANJE U TEKSTILNOJ INDUSTRIJI

Tekstilna industrija obuhvata dva važna sektora: jedan koji uključuje proizvodnju vlakana, pređenje, tkanje, pletenje i završnu obradu (bojenje, štampanje i završnu obradu) i drugi koji uključuje proizvodnju odeće i pribora.

U radu analiziramo finansijske i nefinansijske informacije privrednog subjekta „*Eminent d.o.o. za proizvodnju i promet, Subotica*“. Radi se o privrednom društvu čija je šifra delatnosti: 1413 - Proizvodnja ostale odeće. Prosečan broj zaposlenih je 367 u 2017. godini. Prema računovodstvenoj klasifikaciji u pitanju je srednje pravno lice [14]. Na osnovu izveštaja nezavisnog revizora za finansijske izveštaje iz 2017. godine izneto je pozitivno mišljenje.

Na sajtu privrednog subjekta dostupan je „Kodeks kompanije“ [15]. „Najbolji dokaz da su vrednosti za koje se zalažemo trajne, a principi ispravni, jeste i uspešan brend čiji smo razvoj započeli pre gotovo dvadeset godina – *LEGEND WORLD WIDE*“ ističe se u Kodeksu privrednog društva. Deo Kodeksa koji može da se ugradi u nefinansijski izveštaj privrednog subjekta je: „*Lepa, kvalitetna i nosiva garderoba po pristupačnim cenama, predstavljena u uređenim prodajnim objektima, u kojima će vas uslužiti stručno i ljubazno osoblje i gde ćete rado ponovo dolaziti. To je LEGEND WORLD WIDE, to smo mi.*“ Navedno se ističe, jer iz finansijskih izveštaja ne može da se pročita kvalitet njihovih gotovih proizvoda, ljubaznost zaposlenih i druge vrednosti privrednog subjekta.

„Svi strateški ciljevi Kompanije sadržani su u pet podjednako važnih kategorija kojima smo, u zavisnosti od tržišnih i društvenih kretanja, potpuno posvećeni. U dosadašnjem poslovanju pokazalo se da je naša orijentacija ka ovim ciljevima ispravna, da obezbeđuje razvoj Kompanije na stabilnim osnovama, kao i da ne ugrožava društveno odgovorni aspekt poslovnog uspeha koji smo postigli.“ Strateški ciljevi privrednog subjekta koji bi mogli i u nefinansijski izveštaj da se implementiraju su: potrošač, proizvod, brend, zaposleni i profit.

Nefinansijsko izveštavanje kod privrednih društava u tekstilnoj industriji ima višestruki zadatak: da doprinese boljem informisanju interesnih strana, a zatim, da pomogne privrednom društvu da celovito sagleda sve komponente poslovanja, i sledeći zadatak se odnosi na pružanje boljeg uvida u njegove aktivnosti koje su od javnog interesa ili za javno dobro. Obelodanjivanje nefinansijskih informacija privrednih društava u tekstilnoj industriji, treba u krajnjoj liniji da pomogne u merenju, praćenju i upravljanju uspešnosti njegovog učinka na društvo i prirodu na dugi rok.

U nefinansijski izveštaj mogu se uključiti iznosi iskazani u godišnjim finansijskim izveštajima, kao i dodatna objašnjenja tih iznosa. U sastavljanju nefinansijskog izveštaja privredna društava u tekstilnoj industriji se mogu osloniti na nacionalne okvire, okvire EU ili međunarodno priznate okvire.

Konačnu reč o nefinansijskom izveštavanju u tekstilnoj industriji i uveravanju verovatno će dati tržište koje će definisati najpogodniji model uveravanja. Mnoga privredna društva u tekstilnoj industriji u Republici Srbiji imaju još puno da urade. Ali, bez obzira na to koji se model bude razvio, nefinansijsko izveštavanje je u mogućnosti da suštinski doprinese uveravanju da su nefinansijske informacije svrsishodne, pouzdane i što je najvažnije, kredibilne.

4. ZAKLJUČAK

EU navedenim propisima iz oblasti nefinansijskog izveštavanja od privrednih subjekata zahteva da se u izveštaju rukovodstva obelodane informacije o politikama, rizicima i rezultatima u pogledu zaštite životne sredine, informacije o društvenim pitanjima, informacije o zaposlenima, poštovanju ljudskih prava, borbi protiv korupcije i informacije u vezi sa diversifikacijom u korporativnim organima kompanije. Iako ova lista nije konačna, ovi izveštaji se tiču korporativne društvene odgovornosti, izveštaji o održivom razvoju, integrisani izveštaji, holistički izveštaji, izveštaji vezani za životnu sredinu i sl.

Direktiva 2014/95/EU ima veliki doprinos u sagledavanju situacije nefinansijskog izveštavanja i u našoj zemlji, jer se preko nje sagledavaju i globalne inicijative sa kojima se možemo i moramo uporediti. Zakonodavstvom Republike Srbije nije regulisano nefinansijsko izveštavanje i delimično je regulisano izveštavanje o korporativnom upravljanju.

Koliko su privredna društva u tekstilnoj industriji u posmatranom izveštajnom periodu društveno odgovorna i društveno uspešna predmet je njihovog nefinansijskog izveštavanja. Zato je potrebno usvojiti i

razviti nefinansijsko izveštavanje kod svih privrednih subjekata u tekstilnoj industriji.

Ključna hipoteza od koje se u radu pošlo je potvrđena i odnosi se na konstataciju da nefinansijsko izveštavanje može da pruži dodatnu vrednost privrednim subjektima koji su učesnici u tekstilnoj industriji.

U radu je sagledana samo regulativa vezana za nefinansijsko izveštavanje u Republici Srbiji. Novo istraživanje na osnovu ovog rada može inicirati sagledavanje broja privrednih subjekata u tekstilnoj industriji u Republici Srbiji i potrebu za njihovim nefinansijskim izveštavanjem u cilju dodavanja vrednosti aktivnosti kojom se bave. Osim toga, očekuje se da ovaj rad inicira nova finansijska i nefinansijska istraživanja, naročito u oblasti tekstilne industrije, kao i kod učesnika drugih privrednih aktivnosti.

LITERATURA

- [1] IIA, https://na.theiia.org/periodicals/Public_%20Documents/2015-Oct-GPI-Serbian.pdf, dostupno 01.02.2019.
- [2] IIRC, *The International IR Framework*, (2013), <http://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2015/03/13-12-08-The-international-IR-Framework-2-1.pdf> dostupno 01.02.2019.
- [3] Trnčeva, N., Krstevska, M. (2017). Kako "pozeleneti" Makedonsku ekonomiju, *Škola biznisa*, 2, 93-106.
- [4] Tasić, V., Milošević, I. (2017). Uticaj makroekonomskih promena na poslovne odluke menadžera u poljoprivredi. *Škola biznisa*, 1, 117-133, DOI 10.5937/skolbiz1-14226
- [5] Nordea, <https://www.nordea.com/en/sustainability/sustainable-business/what-is-esg/> dostupno 03.02.2019.
- [6] EPRA <http://www.epra.com/sustainability/sustainability-regulation/non-financial-reporting> dostupno 03.02.2019.
- [7] Vićentijević, K. (2016). Nefinansijsko izveštavanje kao dodatna vrednost privrednog društva. U: Beke Trivunac, J., Nerandžić, B., Prnjat, A., Perović, V. (ured.), *Uloga interne revizije i kontrolinga u nefinansijskom izveštavanju* (61-70). Novi Sad, Beograd, Fakultet tehničkih nauka u Novom Sadu, Udruženje internih revizora Srbije.
- [8] IIRC, International Integrated Reporting Council <http://integratedreporting.org/> dostupno 08.02.2019.
- [9] Zakon o računovodstvu, Službeni glasnik RS. Br. 62 (2013) i Br. 30 (2018).
- [10] Zakon o tržištu kapitala, Službeni glasnik RS. Br. 31 (2011), Br. 112 (2015) i 108 (2016).
- [11] Pravilnik o sadržini, formi i načinu objavljivanja godišnjih, polugodišnjih i kvartalnih izveštaja javnih društava Službeni glasnik RS. Br. 24 (2017).
- [12] Zakon o privrednim društvima, Službeni glasnik RS. Br. 36 (2011), Br. 99 (2011), 99 (2011), 83 (2014) – dr.zakon, 5 (2015), 44 (2018) i 95(2018).
- [13] Zakon o reviziji, Službeni glasnik RS. Br. 62 (2013) i Br. 30 (2018).
- [14] APR <http://pretraga3.apr.gov.rs/pretragaObveznika/FI/FiDetails/?mbr=08186162&rnd=597DCFD8F-82C0AE799F5198030562B9FE9179822> dostupno 08.02.2019.
- [15] Kodeks https://www.legend.rs/userfiles_rs/kodeks_korigovan.pdf dostupno 09.02.2019.

Rad primljen: 05.05.2019.

Rad prihvaćen: 10.06.2019.